

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών & Περιφερειακών
Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Διπλωματία και Υποκρισία: Η περίπτωση της
Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής

Ιωάννης Πακιρτζόγλου
Α.Μ. 1216Μ027

Επιβλέπων Καθηγητής
Δημήτρης Καιρίδης

ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2017

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1^ο: Θεωρητικό Πλαίσιο	3
Κεφάλαιο 2^ο: Η περίπτωση της Κίνας	16
Κεφάλαιο 3^ο: Η περίπτωση της Αιγύπτου	23
Επίλογος: Συμπεράσματα	26
Βιβλιογραφία	29

Εισαγωγή

Το διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν τα θεμέλια της διεθνούς κοινότητας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκονται όλο και πιο συχνά στο στόμα πολιτικών, δημοσιογράφων και διαμορφωτών της διεθνούς κοινής γνώμης. Ωστόσο, τα κράτη με τις πολιτικές επιλογές τους, τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, θέτουν υπό αμφισβήτηση το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην προσπάθεια τους να εξυπηρετήσουν αποτελεσματικά τα εθνικά τους συμφέροντα. Παρόλο που ο αριθμός των κρατών που διακηρύττουν με παρρησία τον σεβασμό του διεθνούς δικαίου και την προαγωγή των δικαιωμάτων του ανθρώπου αυξάνεται παγκοσμίως, στην πράξη διαπιστώνονται πολλές συνειδητές αποκλίσεις από τη θεωρητική αυτή διακήρυξη, ειδικά στις περιπτώσεις που τίθενται ζητήματα εθνικού συμφέροντος.

Στην εποχή μας δίνεται τεράστια βαρύτητα, τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο, στο σεβασμό του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όμως ταυτόχρονα παρατηρείται μια μεγάλη και διαρκώς αυξανόμενη απόκλιση μεταξύ των θεωρητικών διακηρύξεων των κρατών και της πρακτικής τους.

Το ζήτημα της απόκλισης αυτής δεν αντιμετωπίζεται ευθέως και με σαφή τρόπο. Αυτό συμβαίνει διότι τα κράτη δεν επιθυμούν να περιοριστούν οι αρχές της κρατικής κυριαρχίας και της μη επέμβασης στο εσωτερικό τους, όπως αυτές κατοχυρώθηκαν με την συνθήκη της Βεσφαλίας το 1648, και λειτουργούν με πρώτιστο κριτήριο το εθνικό τους συμφέρον. Προτιμούν συνεπώς να προβάλλουν διθυραμβικά την πρόοδο που έχει αναμφίβολα συντελεστεί στους τομείς του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καλύπτοντας κάτω από το «μανδύα» αυτών των θεωρητικών θριαμβολογιών την πραγματικότητα της διαρκούς επιδίωξης των εθνικών τους συμφερόντων, η οποία γίνεται με βάση τη συνισταμένη της κρατικής ισχύος και της ρεαλιστικής αντιμετώπισης των διεθνών σχέσεων.

Σκοπός της εργασίας που έχετε στα χέρια σας είναι να αναδειχθεί η πραγματικότητα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η Ελλάδα διακηρύττει ότι βασικό συστατικό της εξωτερικής πολιτικής της στους διεθνείς οργανισμούς είναι ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,¹ ωστόσο μέσα

¹ «Η Ελλάδα στους Διεθνείς Οργανισμούς» στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/>

από την ανάλυση συγκεκριμένων ζητημάτων που άπτονται του διεθνούς δικαίου και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως, για παράδειγμα οι αρνητικές επιδόσεις της Αιγύπτου και της Κίνας στο μέτωπο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η θέση των Ελλήνων εκπροσώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών αντίστοιχα, θα προσπαθήσουμε, λοιπόν, να τεκμηριώσουμε ότι συχνά η ελληνική εξωτερική πολιτική παρουσιάζεται περισσότερο ως πολιτική συμφέροντος παρά αρχών. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο θα παρουσιασθεί το θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης μας. Αρχικά θα γίνει μια σύντομη έκθεση των αντιλήψεων των τριών ρευμάτων των διεθνών σχέσεων, ρεαλισμού, φιλελευθερισμού και κοσμοπολιτισμού. Θα ακολουθήσει μια ιστορική αναδρομή της χρήσης των αρχών του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα κράτη αρχής γενομένης από την ψήφιση της Χάρτας των Ηνωμένων Εθνών το 1945 μέχρι τις μέρες μας. Επιπλέον, θα παρουσιασθεί η θέση της Ελλάδος για το διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα μελετήσουμε την περίπτωση της Κίνας. Ποιος ήταν ο λόγος που έκανε την Ελλάδα να διαφοροποιηθεί από τους εταίρους της προβάλλοντας βέτο στη δήλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επέκρινε την Κίνα για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών; Ποιες ήταν οι αντιδράσεις στην κίνηση αυτή της Αθήνας.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα εξετάσουμε την περίπτωση της Αιγύπτου. Ποιο συγκεκριμένα, γιατί ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τονίζει την σημασία των σχέσεων Αιγύπτου-ΕΕ στηρίζοντας έτσι το αυταρχικό καθεστώς του Καΐρου;

Τέλος, στον επίλογο θα καταγραφούν τα συμπεράσματα της μελέτης μας.

Κεφάλαιο 1^ο: Θεωρητικό Πλαίσιο

Εκκινώντας την μελέτη μας θεωρώ σκόπιμο να εκτεθούν οι αντιλήψεις των τριών ρευμάτων σκέψης των διεθνών σχέσεων του ρεαλισμού, του φιλελευθερισμού και του κοσμοπολιτισμού αναφορικά με το διεθνές δίκαιο, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το εθνικό συμφέρον.

Μια από τις παραδοχές του κλασσικού ρεαλισμού είναι, όπως υποστηρίζει ο Hans J. Morgenthau, ότι όλα τα ανθρώπινα όντα από την φύση τους επιδιώκουν την απόκτηση ισχύος. Οι άνθρωποι επιθυμούν να διαβιούν σε συνθήκες πολιτικής ελευθερίας πέρα από εξωτερικές παρεμβάσεις και κυριαρχία, οπότε κινητοποιούν όλες τις διαθέσιμες δυνάμεις τους για να δημιουργήσουν ένα αποτελεσματικό και ικανό κράτος, μέσω του οποίου θα μπορούν να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους.² Στη διεθνή πολιτική, οι πολιτικοί παλεύουν για την απόκτηση ισχύος και εξουσίας εις βάρος των άλλων κρατών, επειδή πάντα ανησυχούν για τα εθνικά τους συμφέροντα. Οι οικουμενικές ηθικές αξίες δεν είναι εφαρμόσιμες στις δραστηριότητες των κρατών, συνεπώς δεν υπάρχουν διεθνείς υποχρεώσεις, με την ηθική έννοια του όρου, δηλαδή σχέσεις αμοιβαίου καθήκοντος ανάμεσα στα κράτη.

Αντίθετα με τον κλασσικό ρεαλισμό που δίνει έμφαση στην ανθρώπινη φύση, ο νεορεαλισμός επικεντρώνεται στην άναρχη δομή του διεθνούς συστήματος. Ο Kenneth Waltz υποστηρίζει ότι σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα που επιδιώκει τη διατήρηση της ισορροπίας του, η εξωτερική πολιτική καθορίζεται με βάση τα εθνικά συμφέροντα. Κεντρικό στοιχείο των αναρχικών διακρατικών συστημάτων είναι η διατήρηση και ενίσχυση της πολιτικής ισχύος του κράτους. Τα κράτη καταβάλλουν συνεχώς προσπάθειες για να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους και να εξασφαλίσουν την ασφάλεια και την επιβίωσή τους.³ Συνοψίζοντας, ο κλασσικός ρεαλισμός επικεντρώνεται στην ανθρώπινη φύση που συνεχώς αναζητά ισχύ, ενώ ο νεορεαλισμός εστιάζει στο άναρχο διεθνές σύστημα. Παρά τις διαφορετικές εστιάσεις τους και οι δυο θεωρίες φέρνουν στο προσκήνιο τα εθνικά συμφέροντα των κρατών και την επιθυμία τους να αυξήσουν την ισχύ τους.

²Jackson Robert-Sorensen Georg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων: Η Σύγχρονη Συζήτηση*, Gutenberg, Αθήνα, 2006, σσ. 122-123.

³ Jackson Robert-Sorensen Georg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων: Η Σύγχρονη Συζήτηση*, Gutenberg, Αθήνα, 2006, σ. 135.

Σε αντίθεση με τον ρεαλισμό, που θεωρεί ως κύριο δρώντα το κράτος, ο φιλελευθερισμός τονίζει την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Οι κλαστικοί φιλελεύθεροι υποστηρίζουν ότι τα ανθρώπινα όντα έχουν «θεμελιώδη φυσικά δικαιώματα στην ελευθερία, που συνίστανται στο δικαίωμα να κάνουν ό,τι θεωρούν κατάλληλο για την αυτοσυντήρησή τους, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παραβιάζουν την ελευθερία των άλλων, εκτός αν απειλείται η δική τους συντήρηση».⁴ Μια άλλη βασική παραδοχή του φιλελευθερισμού είναι ότι τα κράτη μπορούν να συνεργαστούν για το αμοιβαίο κέρδος. Παρόλο που οι φιλελεύθεροι αναγνωρίζουν ότι κάθε άτομο ή κράτος επιδιώκει το ατομικό του συμφέρον (κέρδος), θεωρούν ότι τα άτομα έχουν ορισμένα κοινά συμφέροντα, τα οποία μπορούν να καταστήσουν δυνατή τόσο την εγχώρια, όσο και την διεθνή συνεργασία.⁵ Προς επίρρωση του επιχειρήματος, οι φιλελεύθεροι επικαλούνται την εμφάνιση διεθνών οργανισμών όπως τα Ηνωμένα Έθνη, ως ένα παράδειγμα της διακρατικής συνεργασίας. Ένα από τα ρεύματα του φιλελευθερισμού, στο οποίο συναντάμε τις αρχές του διεθνούς δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι ο σύγχρονος φιλελεύθερος διεθνισμός. Ο Michael Doyle υποστηρίζει ότι το διεθνές δίκαιο προωθώντας τον σεβασμό και την κατανόηση μεταξύ των κρατών, αυξάνει την συνεργασία μεταξύ τους αποτελώντας μια εκ των τριών πηγών για την διασφάλιση της ειρήνης.⁶ Ο Michael Walzer, σημαντικός μελετητής του ρεύματος αυτού, υποστηρίζει ότι η στρατιωτική επέμβαση μπορεί να δικαιολογηθεί ως η έσχατη λύση και ως μέσο για την προστασία των αμάχων από τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η γενοκτονία και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.⁷ Ωστόσο, η απόφαση επέμβασης δεν θα πρέπει να λαμβάνεται μονομερώς, αλλά σε πολυμερές επίπεδο με την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, διότι οι διεθνιστές πιστεύουν ότι αυτή ακριβώς η πολυμέρεια αποτρέπει τις μεγάλες δυνάμεις από την επιδίωξη των εθνικών τους συμφερόντων αντί των ανθρωπιστικών σκοπών της επέμβασης.

⁴ Charvet John & Kaczynska-Nay Elisa, *The Liberal Project and Human Rights: Theory and Practice of a New World Order*, Cambridge University Press, Λονδίνο, 2008, σελ. 8.

⁵ Jackson Robert-Sorensen Georg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων: Η Σύγχρονη Συζήτηση*, Gutenberg, Αθήνα, 2006, σ. 166.

⁶ Doyle Michael, «Liberalism and World Politics» στο *The American Political Science Review*, Vol. 80, No. 4, (Δεκέμβριος 1986), σσ. 1151-1169.

<http://www.ir.rochelleterman.com/sites/default/files/doyle%201986.pdf>

⁷ Walzer Michael, *Δίκαιοι και άδικοι πόλεμοι*, εκδ. Ιωλκός, Αθήνα, 2008, σσ. 109-111.

Ο κοσμοπολιτισμός αποτελεί μια άλλη σχολή σκέψης των διεθνών σχέσεων στην οποία η ουσία της διεθνούς κοινωνίας ορίζεται από την άποψη των κοινωνικών δεσμών που συνδέουν τους ανθρώπους, τις κοινότητες και τις κοινωνίες. Γενικότερα, ο άνωθεν όρος παρουσιάζει μια πολιτική-ηθική φιλοσοφία που τοποθετεί τους ανθρώπους σαν πολίτες του κόσμου και όχι ενός συγκεκριμένου έθνους, κράτους. Ο κοσμοπολιτισμός δεν διαχωρίζει την εγχώρια από την διεθνή πολιτική και ενστερνίζεται την ιδέα του ημιαυτόνομου κυρίαρχου κράτους με το αποκλειστικό δικαίωμα της αυτοδιοίκησης. Οι κοσμοπολίτες υποστηρίζουν ότι τα κράτη δεσμεύονται από τους κανόνες, τα πρότυπα και τις επιταγές του νόμου και οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων δεν είναι πάντα αντικείμενο των διακρατικών συγκρούσεων. Ο κοσμοπολιτισμός αποδέχεται την χρησιμότητα των διεθνών οργανισμών και καθεστώτων, αλλά προχωρά ένα βήμα παραπέρα. Για τους κοσμοπολίτες οι διεθνείς θεσμοί αποτελούν βήματα εμπρός στον δρόμο της εξέλιξης, που οδηγεί στην κατοχύρωση και πλήρη κυριαρχία των ανθρώπων και όχι των κρατών. Με την πάροδο του χρόνου, η κοινωνία των κρατών θα εξελιχθεί σε κοινωνίες των ανθρώπων.⁸

Τα ανθρώπινα δικαιώματα έκαναν την είσοδο τους στην διεθνή σκηνή μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι φρικαλεότητες που διεπράχθησαν από τους Ναζί κατά των μειονοτήτων και των κατεκτημένων λαών πριν και κατά την διάρκεια του πολέμου προκάλεσαν κατάπληξη και τρόμο σε όλο τον κόσμο. Μετά το πέρας του πολέμου, εκπρόσωποι των χωρών συγκεντρώθηκαν στο Σαν Φρανσίσκο για να υιοθετήσουν μέτρα που σκοπό είχαν να αποτρέψουν μια επανάληψη παρόμοιων εγκληματικών ενεργειών και να προωθήσουν την ειρήνη. Το αποτέλεσμα ήταν η ίδρυση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το 1945.

Ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών στο προοίμιο του καθιστούσε τα δικαιώματα του ανθρώπου κεντρικό στοιχείο των δραστηριοτήτων του οργανισμού. Ωστόσο, ενώ τόνιζε τη σημασία της «αξιοπρέπειας και αξίας του ανθρώπου και της ισότητας δικαιωμάτων», ο χάρτης επιβεβαίωνε εκ νέου επίσης την αρχή της μη επέμβασης του οργανισμού σε ζητήματα που ενέπιπταν κατ' ουσία στην εσωτερική δικαιοδοσία των κρατών-μελών, δίνοντας έτσι την εντύπωση ότι αποκλείει

⁸ Benning F. Joseph, «Cosmopolitanism», *Encyclopedia Britannica*, <http://www.britannica.com/topic/cosmopolitanism-international-relations>

την διεθνή επέμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το σύστημα της Βεσφαλίας δεν τροποποιήθηκε, καθώς η νέα τάξη αναγνώριζε την εθνική κυριαρχία, αποδεχόμενη την δυσανάλογη επιρροή των μεγάλων δυνάμεων.⁹ Έτσι, οι αντιφατικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της εθνικής κυριαρχίας που, παράδοξα, είναι αμφοτέρως υψίστης σημασίας στο μεταπολεμικό διεθνές δίκαιο, εξυπηρετούσαν δύο διαφορετικούς στόχους των μεγάλων δυνάμεων: την ανάγκη νομιμοποίησης της νέας τάξης πραγμάτων μέσα από την αφοσίωσή της στα δικαιώματα, χωρίς οι νικήτριες δυνάμεις να εκτίθενται στον έλεγχο και την κριτική για τις δικές τους κατάφωρες παραβιάσεις.¹⁰

Μια από τις πρώτες επιτροπές του νεοσύστατου Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ήταν η Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υπό την προεδρία της Eleanor Roosevelt με σκοπό την σύνταξη μιας μη δεσμευτικής Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία θα αποτελούσε το πρώτο βήμα για την δημιουργία μιας περιεκτικής και δεσμευτικής Χάρτας Δικαιωμάτων. Στην επιτροπή συμμετείχαν εκπρόσωποι όλων των περιφερειών του κόσμου κατά συνέπεια απαιτείτο ο συγκερασμός διαφορετικών κοσμοθεωριών. Ωστόσο, η ιδεολογική χροιά της Οικουμενικής Διακήρυξης ήταν ολοφάνερα δυτική και φιλελεύθερη, ο συγκερασμός των διαφορετικών αντιλήψεων για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια δεν έγινε ποτέ, καθώς για την σύνταξη της Διακήρυξης ελήφθησαν υπόψη μόνο δυτικές πηγές που έδιναν έμφαση στα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και η απόπειρα να περιοριστεί η επιρροή των δυτικών ιδεών μέσα από την αποδοχή ορισμένων βασικών αρχών μαρξιστικής ιδεολογίας με την εισαγωγή μιας σειράς από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα δεν έπεισε τον Σοβιετικό αντιπρόσωπο. Έτσι, στην τελική ψηφοφορία της 10^{ης} Δεκεμβρίου 1948 όπου η Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εγκρίθηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το σοβιετικό μπλοκ και η Σαουδική Αραβία απείχαν, ενώ η Νότιος Αφρική καταψήφισε. Οι διαφωνούσες χώρες κατήγγειλαν το κείμενο ως κατεξοχήν ατομικιστικό σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα που επιλέχθηκαν και φοβούμενες περαιτέρω επεμβάσεις σε ζητήματα εσωτερικής πολιτικής, καθώς αποτελούσαν τη μειοψηφία στην συνολική σύνθεση του ΟΗΕ το 1948, ανησυχούσαν ότι θα

⁹ Ishay R. Micheline, *Η ιστορία των δικαιωμάτων του ανθρώπου: Από την αρχαιότητα ως την εποχή της παγκοσμιοποίησης*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2008, σσ. 316-319.

¹⁰ Δουζίνιας Κώστας, *Ριζοσπαστική πολιτική και νομική φιλοσοφία: Δικαιώματα, αυτοκρατορία, κοσμοπολιτισμός*, εκδ. Νήσος, Αθήνα, 2012, σελ. 313.

αμφισβητούσε την εθνική κυριαρχία, την οποία εγγυόνταν ο νομικά δεσμευτικός Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών. Συνεπώς, υποστήριζαν την άποψη ότι το κράτος θα έπρεπε να παραμείνει η κατεξοχήν αρμόδια αρχή για την διασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.¹¹

Ο διχασμός που προξένησε η Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είχε ως αποτέλεσμα να εγκαταλειφθεί η προσπάθεια κατάρτισης μιας περιεκτικής και δεσμευτικής Χάρτας Δικαιωμάτων και τελικά το 1966 καταρτίστηκαν και υιοθετήθηκαν δυο ξεχωριστά σύμφωνα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα μετατράπηκαν σε ιδεολογικό όπλο του Ψυχρού Πολέμου. Το κείμενο των συνθηκών αυτών αντανάκλα την ιδεολογική διαμάχη. Τα ανθρώπινα δικαιώματα ιεραρχήθηκαν σύμφωνα με τις δυτικές προτεραιότητες. Το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα ή «γαλάζια» δικαιώματα, που σχετίζονται με τον φιλελευθερισμό και στόχο έχει να τεθούν όρια στην δραστηριότητα του κράτους, ορίζει ότι τα κράτη-μέλη υποχρεούνται «να σέβονται και να διασφαλίζουν σε όλους» όλα τα καταγεγραμμένα δικαιώματα (άρθρο 2, ICCPR). Το Σύμφωνο για τα Οικονομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα ή «κόκκινα» δικαιώματα, που σχετίζονται με τη σοσιαλιστική παράδοση με στόχο την ισότητα και την παροχή εγγυήσεων (τροφή, υγεία, εκπαίδευση και στέγη) για ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο, είναι πολύ πιο ελαστικό και ασαφές: τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση «να ενεργούν τόσο με δικές τους προσπάθειες όσο και με τη διεθνή συνδρομή και συνεργασία, (...) με σκοπό να επιτύχουν την πλήρη υλοποίηση» των δικαιωμάτων του Συμφώνου (άρθρο 2, ICESCR).¹²

Τα ανθρώπινα δικαιώματα χρησιμοποιήθηκαν ως πολιτικό εργαλείο επηρεασμού της διεθνούς κοινής γνώμης στη μάχη των εντυπώσεων που έδιναν οι δυο υπερδυνάμεις στα πλαίσια του ιδεολογικού πολέμου που διεξαγόταν στα Ηνωμένα Έθνη, τα διεθνή θεσμικά όργανα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Η αντιπαράθεση ΗΠΑ-ΕΣΣΔ προκάλεσε θυελλώδεις καταγγελίες και από τις δυο πλευρές. Απαντώντας στις κατηγορίες των Αμερικανών για τα κομμουνιστικά γκούλαγκ και την καταπίεση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων στη Σοβιετική Ένωση, οι Σοβιετικοί αντιπρόσωποι επεσήμαναν ότι τα

¹¹ Ishay R. Micheline, *Η ιστορία των δικαιωμάτων του ανθρώπου: Από την αρχαιότητα ως την εποχή της παγκοσμιοποίησης*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2008, σσ. 325-327.

¹² Δουζίνιας Κώστας, *Ριζοσπαστική πολιτική και νομική φιλοσοφία: Δικαιώματα, αυτοκρατορία, κοσμοπολιτισμός*, εκδ. Νήσος, Αθήνα, 2012, σσ. 53-54.

οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα είναι ανώτερα, επειδή η υλική επιβίωση και οι αξιοπρεπείς συνθήκες ζωής είναι πιο σημαντικά από το δικαίωμα ψήφου, από μια καταγγελία κατά της βρετανικής πολιτικής στη Βόρειο Ιρλανδία και κατά του αμερικανικού ρατσισμού που στερούσε τα θεμελιώδη ατομικά, πολιτικά και οικονομικά δικαιώματα των νέγρων του Νότου.¹³ Ωστόσο, παρά την ευαισθησία και τις καταγγελίες των ΗΠΑ για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο σοβιετικό κόσμο, οι ΗΠΑ δεν έδειξαν το ανάλογο ενδιαφέρον για τις καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις φιλοαμερικανικές δικτατορίες της Λατινικής Αμερικής και της Νοτιοανατολικής Ασίας, χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η περίπτωση του πραξικοπήματος Πινοσέτ στη Χιλή το 1973, αλλά και αυτή του πραξικοπήματος Σουχάρτο στην Ινδονησία το 1965. Επιπλέον, οι αμερικανικοί βομβαρδισμοί στη Νοτιοανατολική Ασία κατά τον πόλεμο του Βιετνάμ δεν φάνηκε να υπολογίζουν την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπροστά στο εθνικό συμφέρον της ανάσχεσης της εξάπλωσης του κομμουνισμού στην περιοχή.¹⁴

Συνεπώς, κατά τον Ψυχρό Πόλεμο η κυρίαρχη ρεαλιστική αντίληψη περί επιβίωσης και ασφάλειας του κράτους επέβαλε τον προσχηματικό μόνο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου με απώτερο σκοπό την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων στο πλαίσιο της διαχείρισης των σχέσεων των ΗΠΑ με την ΕΣΣΔ. Οι επικλήσεις των αρχών των δικαιωμάτων του ανθρώπου μετατράπηκαν σε προσχήματα για την προαγωγή των συμφερόντων της ρεαλιστικής πολιτικής τόσο στην κομμουνιστική Ανατολή όσο και στη φιλελεύθερη Δύση.

Το τέλος του Ψυχρού πολέμου με την κατάρρευση του κομμουνισμού οδήγησε στην ανάδυση μιας νέας παγκόσμιας τάξης, όπου οι ιδεολογικές αντιπαραθέσεις του παρελθόντος έδωσαν την θέση τους στην απόλυτη κυριαρχία των δυτικών φιλελεύθερων αξιών. Τα ανθρώπινα δικαιώματα έπαψαν να αποτελούν το όπλο που διασφάλιζε ότι τα κράτη θα υιοθετούσαν αντικομμουνιστικές και φιλοδυτικές πολιτικές. Οι κυβερνήσεις φόρεσαν το προσωπίο του ανθρωπισμού. Τα ανθρώπινα δικαιώματα θα γίνονταν η κινητήριος δύναμη της διεθνούς πολιτικής σκηνής. Όταν το διεθνές δίκαιο συμπίπτει με το εθνικό συμφέρον, οι κυβερνήσεις γίνονται οι καλύτεροι υπερασπιστές του. Τα ανθρώπινα δικαιώματα πλέον θα

¹³ Δουζίνιας Κώστας, *Το τέλος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 180.

¹⁴ Χατζηβασιλείου Ευάνθης, «Μεταβάσεις: Από τον Ψυχρό Πόλεμο στην νέα εποχή» στο *Η Ελλάδα στον κόσμο της: Μεταξύ ρεαλισμού και ανεδαφικότητας στο διεθνές σύστημα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2016, σελ. 25.

μετατρέπονταν σε μέσο πίεσης στη διεθνή πολιτική σκηνή εναντίον μη αρεστών καθεστώτων. Εύστοχο παράδειγμα αποτελούν οι εκθέσεις του State Department για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διάφορες χώρες που χρησιμοποιήθηκαν ως διπλωματικό όπλο, για την άσκηση πιέσεων, οι οποίες δεν είχαν πάντα στόχο το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹⁵ Συνεπώς, οι ενέργειες των κυβερνήσεων σε διεθνές επίπεδο υπαγορεύονται από εθνικά συμφέροντα και πολιτικούς υπολογισμούς, και η ηθική μπαίνει στο παιχνίδι πάντοτε με καθυστέρηση, όταν η επικαλούμενη αρχή συμβαίνει να καταδικάζει τις ενέργειες κάποιου πολιτικού αντιπάλου.

Στο νέο μεταψυχροπολεμικό περιβάλλον, παρατηρείται ο πολλαπλασιασμός των εθνοτικών και εμφύλιων συγκρούσεων και η διάσπαση ή κατάρρευση κρατών με αποτέλεσμα η διεθνής κοινότητα να βρίσκεται συχνά απέναντι στην ανάγκη για επείγουσα λύση σε εξελισσόμενες ανθρωπιστικές καταστροφές.¹⁶ Στις προκλήσεις του νέου αυτού περιβάλλοντος την δεκαετία του 1990 οι δυτικές κυβερνήσεις χρησιμοποίησαν ως απάντηση μια εξωτερική πολιτική που βασιζόταν στις αρχές του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για την προάσπιση αυτών των αρχών κυρίως οι ΗΠΑ ως η μόνη πλέον υπερδύναμη αναγκάστηκαν να ηγηθούν μιας σειράς επεμβάσεων αρχής γενομένης από το Ιράκ το 1991 μέχρι το Κόσσοβο το 1999. Ωστόσο, εκτός από τα προφανή κριτήρια για επέμβαση σε μια περιοχή όπως: 1) η καταπάτηση του διεθνούς δικαίου στην εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ το 1990, 2) οι κατάφωρες, συστηματικές και διάχυτες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Κόσσοβο το 1999 και 3) η απειλή της διεθνούς ειρήνης και της ασφάλειας της γύρω περιοχής στο Κόσσοβο το 1999, στην πράξη υπεισέρχεται και ένα ακόμα κριτήριο: η εν λόγω περιοχή πρέπει να είναι ζωτικού συμφέροντος για πολιτισμικούς, στρατηγικούς ή γεωπολιτικούς λόγους για ένα από τα ισχυρά έθνη του κόσμου και να μην αντιτίθεται στην άσκηση βίας κάποιο άλλο ισχυρό έθνος.¹⁷ Η ιδέα του εθνικού συμφέροντος συνεπάγεται ότι όπου δεν συντρέχουν ζωτικά συμφέροντα και οι κατάφωρες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν απειλούν την ειρήνη και την ασφάλεια της περιοχής, δεν υπάρχει λόγος για επέμβαση. Χαρακτηριστικά

¹⁵ Λυγερός Σταύρος, «Ανθρώπινα δικαιώματα και διπλωματικό “μπούλιγκ”» στην ιστοσελίδα *SLpress*, 26/6/2017, <https://stavroslygeros.gr/ethnika/anthropina-dikaiomata-kai-diplomatiko-bullying/>

¹⁶ Χατζηβασιλείου Ευάνθης, «Μεταβάσεις: Από τον Ψυχρό Πόλεμο στην νέα εποχή» στο *Η Ελλάδα στον κόσμο της: Μεταξύ ρεαλισμού και ανεδαφικότητας στο διεθνές σύστημα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2016, σελ. 38.

¹⁷ Ignatieff Michael, *Τα ανθρώπινα δικαιώματα ως πολιτική και ως ειδωλολατρία*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2002, σελ. 88.

παραδείγματα αποτελούν η γενοκτονία της Ρουάντα το 1994, όπου οι δυτικές χώρες όντας ανήμπορες να διατυπώσουν ένα πιεστικό εθνικό συμφέρον για να αναλάβουν τους κινδύνους μιας στρατιωτικής επέμβασης, στάθηκαν αμέτοχες και παρακολούθησαν το θάνατο 800.000 ανθρώπων, αλλά και η Σομαλία όπου οι ΗΠΑ απέσυραν τα στρατεύματά τους από την επιχείρηση των Ηνωμένων Εθνών μετά τον θάνατο 17 αμερικανών στρατιωτών, λόγω απουσίας ιδιαίτερου εθνικού συμφέροντος στην περιοχή, ώστε η κυβέρνηση Κλίντον να δικαιολογήσει απώλειες αμερικανών πολιτών.

Συνεπώς, μπορούμε να διακρίνουμε μια υποκρισία των κυβερνήσεων όσον αφορά την προάσπιση του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γιατί όπως αναφέρει ο Henfried Munkler: «Η λογική των ανθρωπιστικών επεμβάσεων, κατά κύριο λόγο, δεν ακολουθεί τις επιταγές μιας πολιτικής ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή τα παγκόσμια ατομικά δικαιώματα, αλλά υπακούει στις επιταγές ενός πολιτικο-οικονομικού υπολογισμού, κατά τον οποίο εκτιμάται εάν το κόστος που δημιουργεί για τα άλλα κράτη η συνέχιση ενός ενδοκοινωνικού πολέμου υπερβαίνει σαφώς το κόστος μιας τέτοιας στρατιωτικής επέμβασης».¹⁸ Σε ορισμένες περιπτώσεις το κόστος είναι καταφανώς απαγορευτικό, αποτρέποντας οποιαδήποτε απόπειρα σωτηρίας των καταπιεζομένων. Ποιος θα μπορούσε να διανοηθεί μια στρατιωτική επέμβαση για την απελευθέρωση των Τσετσένων από τους Ρώσους ή των Θιβετιανών από την Κίνα;

Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα μετά το χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 το διεθνές δίκαιο παραγκωνίστηκε και τα ανθρώπινα δικαιώματα χρησιμοποιήθηκαν για να υπηρετήσουν τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Για υπερβολικά πολλά χρόνια η Δύση παρέμεινε αδρανής μπροστά σε περιπτώσεις τερατώδους καταπίεσης, ιδιαίτερα των γυναικών, από το καθεστώς των Ταλιμπάν, αλλά και του ιρακινού λαού από το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν. Όμως, η απειλή της ασφάλειας του ισχυρότερου κράτους του διεθνούς συστήματος δημιούργησε το ζωτικό συμφέρον ώστε η διεθνής κοινότητα να αντιδράσει, έστω και καθυστερημένα, εναντίον αυτών των τυραννικών καθεστώτων των κρατών-ταραξιών (rogue states) του διεθνούς συστήματος. Συνεπώς, γίνεται κατανοητό ότι η διαιώνιση της ηγεμονίας απαιτεί τη διαρκή σύζευξη της

¹⁸ Munkler Henfried, «Η ανάγκη επέμβασης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για την κατάπαυση των εμφυλίων πολέμων» στο *Οι νέοι πόλεμοι: Νέοι εχθροί και νέες μορφές πολέμου*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2003, σελ. 163.

ηθικής που απορρέει από την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του συμφέροντος που απαιτεί την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Στις μέρες μας το διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα χρησιμοποιούνται για να ασκηθούν πιέσεις σε μη αρεστά στη Δύση αυταρχικά καθεστώτα. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις που τάσσονται υπέρ του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων φαίνεται να ακολουθούν πολιτική δυο μέτρων και σταθμών, μεροληπτώντας σε αρκετές περιπτώσεις υπέρ καθεστώτων που διαπράττουν κατάφωρες παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως της Σαουδικής Αραβίας και της Κίνας, θυσιάζοντας τις ηθικές αυτές αρχές στο βωμό της εξυπηρέτησης των εθνικών τους συμφερόντων. Κάθε καλός διπλωμάτης δηλώνει ευθαρσώς ότι στις εξωτερικές υποθέσεις η συνεπής εφαρμογή αρχών είναι αδύνατη στην πράξη, ανεπιθύμητη στις διαπραγματεύσεις, αλλά απαραίτητη για τη δημόσια παρουσία.¹⁹ Φαίνεται λοιπόν οι κυβερνήσεις να επιλέγουν αυτή την διγλωσσία στην εξωτερική τους πολιτική έχοντας διττό στόχο αφενός να ικανοποιήσουν το εσωτερικό τους ακροατήριο, το οποίο ευαρεστεύεται στο άκουσμα ηθικών διακηρύξεων, αφετέρου να καταδείξουν στη διεθνή κοινότητα ότι αποδέχονται τους ρυθμιστικούς κανόνες της, οι οποίοι αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την είσοδο στην παγκόσμια τάξη.

Η Ελλάδα ως ένα μικρό, αδύναμο και απειλούμενο κράτος χωρίς αδιαμφισβήτητους συμμάχους, ανέκαθεν φάνηκε να οικοδομεί την εξωτερική της πολιτική πάνω στο διεθνές δίκαιο. Η χώρα τα πρώτα μεταπολιτευτικά χρόνια υιοθέτησε μια πολιτική αρχών, το διεθνές δίκαιο φαίνονταν ως ο μόνος αξιόπιστος σύμμαχος στην εξωτερική μας πολιτική απέναντι σ' ένα αναθεωρητικό γείτονα όπως είναι η Τουρκία. Η Ελλάδα προσπάθησε να προωθήσει τις θέσεις της μέσα από διεθνείς οργανισμούς και κυρίως τον ΟΗΕ, προσπαθώντας να εδραιώσει την θέση της ως υπέρμαχος του διεθνούς δικαίου και ταυτόχρονα να πείσει την διεθνή κοινότητα για την βασιμότητα των φόβων της έναντι της γείτονος. Στον ΟΗΕ, η χώρα προσπάθησε να ανοίξει διαύλους επικοινωνίας και να κάνει συμμάχους χώρες, οι οποίες θεωρήθηκε ότι ενώνονταν με τα δεσμά κοινών βασάνων.²⁰

¹⁹ Δουζίνιας Κώστας, *Το τέλος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 184.

²⁰ Τσάκωνας Ι. Παναγιώτης (επιμ.), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Τόμος Α', εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 69.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα υπερψήφισε τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών που αποδοκίμαζαν την κατάληψη εδαφών από το Ισραήλ με την χρήση βίας, που αναγνώριζαν τα δικαιώματα των Παλαιστινίων περιλαμβανομένου του δικαιώματος αυτοδιάθεσης και συμμετοχής τους στις συζητήσεις και συνδιασκέψεις που αφορούσαν το Μεσανατολικό, αυτό συνέβαλε στην προώθηση των διμερών σχέσεων της χώρας με τις χώρες του αραβικού κόσμου με αποτέλεσμα την υποστήριξη τους κατά την συζήτηση του Κυπριακού στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η ακολουθούμενη πολιτική απαγκίστρωσης από την μονομερή δυτική εξάρτηση και η υιοθέτηση μιας πολυκεντρικής εξωτερικής πολιτικής είχε την πλήρη στήριξη της ελληνικής κοινής γνώμης, η οποία αισθάνονταν προδομένη και είχε πικραθεί από την στάση των δυτικών συμμάχων στο Κυπριακό.²¹

Το ίδιο χρονικό διάστημα η ελληνική πλευρά έλαβε πρωτοβουλίες για απευθείας συνομιλίες με την Τουρκία σε μια προσπάθεια εξεύρεσης λύσης στα ανοιχτά θέματα. Ωστόσο, οι συνομιλίες μεταξύ των δυο πλευρών δεν ευδοκίμησαν. Έτσι, η Ελλάδα αποφάσισε μονομερώς να προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, επιδιώκοντας να παγιώσει μια θετική διεθνή εικόνα μέσα από την προσήλωση στις αρχές του διεθνούς δικαίου.

Στο διεθνές περιβάλλον είχαμε ύφεση του Ψυχρού Πολέμου και μεταβολή του αυστηρού διπολικού κλίματος σε χαλαρό διπολικό κάτι που ευνοούσε την πολυκεντρική εξωτερική πολιτική της χώρας. Όμως, η κυβέρνηση Καραμανλή έπρεπε να κρατήσει μια ισορροπία ανάμεσα στον κεντρικό πυλώνα της εξωτερικής της πολιτικής, που ήταν η ένταξη στην ΕΟΚ, και των απαιτήσεων που επέβαλε η υιοθέτηση μιας πολυκεντρικής πολιτικής. Με αλλά λόγια, να συνδυάσει τον κεντρικό στόχο της ευρωπαϊκής προοπτικής της χώρας με τους απώτερους που ήταν η προώθηση της διεθνούς εικόνας της χώρας. Το αποτέλεσμα ήταν η Ελλάδα να επιλέξει την ψήφο αποχής στη Γενική Συνέλευση των ΗΕ στα μεγάλα θέματα διεθνούς δικαίου της εποχής εγκλωβισμένη σε μια αμυντική και ωφελμιστική λογική.²²

²¹ Χειλά Ειρήνη, «Στόχοι, αντιλήψεις και προτεραιότητες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής: Η περίπτωση της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη» στο *Τριάντα Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974-2004*, εκδ. Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα, 2005, σσ. 143-144.

²² Τσάκωνας Ι. Παναγιώτης (επιμ.), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Τόμος Α', εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 73.

Την δεκαετία του 1980 η εξωτερική πολιτική της χώρας εισέρχεται σε μια νέα φάση, καθώς η Ελλάδα έγινε μέλος της ΕΟΚ, επέστρεψε στο στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ μετά την αποχώρηση του 1974 και το ΠΑΣΟΚ ανήλθε στην εξουσία το 1981. Ο ηγέτης του κινήματος Ανδρέας Παπανδρέου άσκησε μια ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική αρχών συνδέοντας την με διεθνή ζητήματα (αφοπλισμό, πυρηνικά, Μεσανατολικό) συνεχίζοντας την πολυκεντρική εξωτερική πολιτική του Κωνσταντίνου Καραμανλή, η οποία όμως ερχόταν αρκετές φορές σε αντίθεση με τις συμβατικές υποχρεώσεις της χώρας έναντι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ΝΑΤΟ. Έτσι, στον ΟΗΕ προέταξε το δίκαιο και την ηθική, τασσόμενος στο πλευρό των χωρών του αραβικού κόσμου και του Τρίτου Κόσμου, αναφορικά με την προώθηση των δικών τους δικαιών και επιδιώξεων, η στάση αυτή αφενός ικανοποιούσε τις προσδοκίες της ελληνικής κοινής γνώμης, αφετέρου υπολόγιζε την υποστήριξη των χωρών αυτών στα ελληνικά εθνικά θέματα, αφού διέθεταν αριθμητική υπεροχή στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής φάνηκαν στην μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου και την διεθνή πολιτική και νομική καταδίκη της πρωτόγνωρης αυτής διεθνούς παρανομίας.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, μεταβλήθηκαν δραστικά τα δεδομένα για την Ελλάδα. Η είσοδος της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση σήμαινε την είσοδό της στο αποκαλούμενο «σκληρό πυρήνα» της Ευρώπης αλλά και στο μπλοκ των ανεπτυγμένων χωρών. Η συμμετοχή της Ελλάδας στο μπλοκ αυτό είχε επίπτωση και στον τρόπο με τον οποίο η χώρα άρχισε να αντιμετωπίζει και τελικά να συμμερίζεται και τους πολιτικούς και στρατηγικούς στόχους και προτεραιότητες της ομάδας αυτής, που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων την πρόταξη πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων έναντι κανόνων δικαίου σε περιπτώσεις σύγκρουσης μεταξύ αυτών και μια πιο ελαστική και ωφελμιστική προσέγγιση του διεθνούς δικαίου.²³ Η Ελλάδα υποστήριξε όλες τις αποφάσεις του ΟΗΕ για την αποστολή ειρηνευτικών αποστολών στη Σομαλία και την πρώην Γιουγκοσλαβία, αλλά απείχε από τις αποφάσεις για έλεγχο και καταδίκη κρατικών πολιτικών για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υιοθετώντας μια πιο ελαστική ερμηνεία της αρχής της μη επέμβασης ευθυγραμμιζόμενη με ανάλογες θεωρήσεις από την πλευρά άλλων

²³ Τσάκωνας Ι. Παναγιώτης (επιμ.), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Τόμος Α', εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 85.

κρατών. Έτσι, φάνηκε να συντάσσεται με την πολιτική a la carte εφαρμογής των κανόνων του διεθνούς δικαίου και του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Η επιλογή αυτή ήταν συνάρτηση του τρόπου με τον οποίο οι κυβερνήσεις αξιολογούσαν τα γεγονότα στο συστημικό και περιφερειακό περιβάλλον, των περιορισμών που επιβάλλει η Realpolitik και των επιρροών που ασκούσε η εσωτερική κοινή γνώμη.

Η μεταβολή της οικονομικής κατάστασης της χώρας την έφεραν πιο κοντά στην ευθυγράμμιση με τους ευρωατλαντικούς στόχους εξωτερικής πολιτικής ακόμα και όταν αυτοί φάνηκαν να στερούνται ερεισμάτων στο διεθνές δίκαιο. Η ισχυροποίηση της χώρας την απαγκίστρωσε από την άκαμπτη νομική θέση που τηρούσε ακόμα και σε περιπτώσεις όπου αισθάνθηκε ισχυρή έναντι άλλου κράτους, όταν τα συμφέροντά της βλάπτονταν, ενήργησε πολιτικά, αδιαφορώντας για το διεθνές δίκαιο που σε άλλες περιπτώσεις υποστήριζε ή υιοθετούσε μια πιο ιδιότυπη ερμηνευτική προσέγγιση του διεθνούς δικαίου ή ακολουθούσε μια πολιτική επιλεκτικότερης επίκλησής του.²⁴

Η αυγή του 21^{ου} αιώνα βρήκε την χώρα να ισχυροποιείται έτι περαιτέρω με την είσοδο της χώρας στην ευρωζώνη. Η ελληνική εξωτερική πολιτική την πρώτη δεκαετία του 2000 έδωσε έμφαση στην υλοποίηση των στρατηγικών στόχων (ανάγκη υποστήριξης της ευρωπαϊκής προοπτικής Κύπρου, αναβάθμιση σχέσεων με ΗΠΑ, σταθεροποιητικός ρόλος στα Βαλκάνια, κ.α.) σε βάρος των απώτερων στους οποίους περιλαμβάνεται η θέση που επιδιώκει μια χώρα να προβάλλει σε διεθνές επίπεδο.²⁵ Όμως, η οικονομική κρίση που χτύπησε την χώρα κατά την δεύτερη δεκαετία της νέας χιλιετίας, περιόρισε τις δυνατότητες της χώρας να ασκεί δραστήρια πολυδιάστατη και πολυεπίπεδη εξωτερική πολιτική και την ανάγκασε να επανέλθει στην ρητορική της υπεράσπισης του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συντασσόμενη πλήρως με τις θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, οι προσπάθειες των τελευταίων ετών για ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και η ανάγκη προσέλκυσης επενδύσεων ώθησε τις ελληνικές κυβερνήσεις να συνάψουν στενότερες σχέσεις με χώρες όπως η Κίνα, το Ισραήλ, η Αίγυπτος και το Αζερμπαϊτζάν, οι οποίες κατά καιρούς κατηγορούνται για παραβιάσεις του διεθνούς

²⁴ Τσάκωνας Ι. Παναγιώτης (επιμ.), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Τόμος Α', εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 90.

²⁵ Χειλά Ειρήνη, «Στόχοι, αντιλήψεις και προτεραιότητες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής: Η περίπτωση της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη» στο *Τριάντα Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974-2004*, εκδ. Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα, 2005, σσ. 152-153.

δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, η Ελλάδα καλείται στα διεθνή fora όπου συμμετέχει να υπερασπιστεί τις χώρες αυτές παραβαίνοντας την πολιτική αρχών που διακηρύττει ότι ακολουθεί, ώστε να μην διαρραγούν οι διμερείς τους σχέσεις, ερχόμενη ακόμα και σε αντίθεση με την πολιτική της Ε.Ε. Συνεπώς, το εθνικό συμφέρον φαίνεται να υπερισχύει του σεβασμού του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στη συνέχεια της εργασίας μας θα μελετήσουμε τέτοιες περιπτώσεις όπως της Κίνας και της Αιγύπτου, ώστε να διαπιστώσουμε ποιοι λόγοι απαιτούν αυτή την διγλωσσία της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Κεφάλαιο 2^ο: Η περίπτωση της Κίνας

Το υπουργείο εξωτερικών στην ιστοσελίδα του αναφέρει ότι βασικό συστατικό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στους διεθνείς οργανισμούς είναι ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,²⁶ ωστόσο η στάση της χώρας μας στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών δεν επιβεβαιώνει αυτή της την διακήρυξη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναλάβει ισχυρή δέσμευση για την προαγωγή και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, αναγόμενη στον μεγαλύτερο υπερασπιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κατάργησης της θανατικής ποινής παγκοσμίως. Έτσι, η Ε.Ε. διεξάγει διάλογο για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων με περισσότερες από 40 χώρες και οργανισμούς, περιλαμβανομένης της Ρωσίας, της Κίνας και της Αφρικανικής Ένωσης, θεωρώντας ότι η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη και επίλυση συγκρούσεων και, τελικά, στην ανακούφιση της φτώχειας.²⁷ Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η κοινή δήλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που κατατίθεται τα τελευταία 10 χρόνια τρεις φορές τον χρόνο στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη Γενεύη, το οποίο αποτελεί το επίσημο όργανο των Ηνωμένων Εθνών σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ώστε να ασκήσει κριτική σε οποιαδήποτε κατάχρηση εξουσιών υπάρχει σε όλο τον κόσμο που άλλες δυνάμεις αποφεύγουν να θέσουν.²⁸

Στις 19 Ιουνίου 2017 κατά τη διάρκεια των εργασιών της 35^{ης} Τακτικής Συνόδου του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ στη Γενεύη η Ελλάδα προέβαλε βέτο και μπλόκαρε την κοινή δήλωση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ασκούσε κριτική στην Κίνα αναφορικά με τις επιδόσεις της στο μέτωπο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ήταν η πρώτη φορά που η ΕΕ δεν κατόρθωσε να καταθέσει τη δήλωσή της στον ΟΗΕ. Φυσικά η στάση της Ελλάδας προκάλεσε έντονες αντιδράσεις εναντίον της τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό.

²⁶ «Η Ελλάδα στους Διεθνείς Οργανισμούς» στην ιστοσελίδα του *Υπουργείου Εξωτερικών*, <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/>

²⁷ «Ανθρώπινα δικαιώματα» στην ιστοσελίδα της *Ευρωπαϊκής Ένωσης*, https://europa.eu/european-union/topics/human-rights_el

²⁸ Βαρβιτσιώτη Ελένη, «Βέτο της Αθήνας σε κοινή δήλωση της Ε.Ε. για την Κίνα» στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 20/6/2017, <http://www.kathimerini.gr/914645/article/epikairothta/politikh/veto-ths-a8hnas-se-koinh-dhlwsh-ths-ee-gia-thn-kina>

Ευρωπαίοι διπλωμάτες δήλωσαν ότι «το αδιέξοδο αυτό αποτελεί το τελευταίο πλήγμα για τα διαπιστευτήρια της ΕΕ ως υπερασπιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» και ήγειραν ερωτήματα αναφορικά με την πανίσχυρη οικονομικά «μαλακή ισχύ» (soft power) της, που βασίζεται για να εμπνεύσει χώρες να ακολουθήσουν το παράδειγμά της, δίνοντας τέλος στη θανατική ποινή και διατηρώντας την ελευθερία του τύπου. Εξέφρασαν επίσης την εκτίμηση ότι «το μπλοκάρισμα υπονομεύει τις προσπάθειες αντιμετώπισης της καταστολής ακτιβιστών και αντιφρονούντων» που επιχειρεί το Πεκίνο. Μάλιστα κάποιος διπλωμάτης χαρακτήρισε την στάση της Αθήνας «τουλάχιστον ανέντιμη», σημειώνοντας πως πριν λίγες μέρες το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και οι υπουργοί οικονομικών της ευρωζώνης στο Λουξεμβούργο ενέκριναν την αποδέσμευση της δόσης 8,5 δις ευρώ του δανείου διάσωσης της χώρας, επιτρέποντας στην Αθήνα να αποφύγει την αδυναμία αποπληρωμής των 7,4 δις ευρώ χρέους τον Ιούλιο.²⁹ Ωστόσο, η εκπρόσωπος της ΕΕ στις Βρυξέλες Maja Kocijancic επιχείρησε να ρίξει τους τόνους αναφέροντας ότι «Τα παγκόσμια ανθρώπινα δικαιώματα εξυπηρετούνται καλύτερα όταν η ΕΕ μιλάει με μια φωνή. Θα συνεχίσουμε την εργασία μας να φέρουμε και τα 28 μέλη μαζί και ελπίζουμε, όπως συνήθως κάνουμε, να συμβιβάσουμε τις διαφορετικές απόψεις για το επόμενο Συμβούλιο αργότερα μέσα στην χρονιά».³⁰

Ελληνικές διπλωματικές πηγές αντέτειναν ότι «η άσκηση αντιπαραγωγικής και συχνά επιλεκτικής κριτικής έναντι συγκεκριμένων μόνο χωρών, δεν βοηθά στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις χώρες αυτές ούτε στις σχέσεις τους με την ΕΕ», ενώ τονίζουν ότι «και άλλες χώρες³¹ διατύπωσαν παρόμοιες επιφυλάξεις κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης της κοινής δήλωσης».³² Επιπλέον, δήλωσαν ότι «ο τρόπος που στο σχέδιο της δήλωσης της ΕΕ διατυπωνόταν η ευρωπαϊκή θέση μπορούσε να υπονομεύσει τον επερχόμενο διάλογο ΕΕ-Κίνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο θεσμοθετημένος διάλογος ΕΕ-Κίνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα

²⁹ Emmott Robin & Koutantou Angeliki, «Greece blocks E.U. statement on China human rights at U.N.», *Reuters*, 19/6/2017, <https://www.reuters.com/article/us-eu-un-rights-idUSKBN1990FP>

³⁰ Cumming-Bruce Nick & Sengupta Somini, «In Greece, China Finds an Ally Against Human Rights Criticism», *The New York Times*, 19/6/2017, <https://www.nytimes.com/2017/06/19/world/europe/china-human-rights-greece-united-nations.html>

³¹ Η Ουγγαρία απέσυρε τις αντιρρήσεις της την τελευταία στιγμή, αφήνοντας την Ελλάδα ως μόνο εμπόδιο για την συμφωνία. Cumming-Bruce Nick & Sengupta Somini, «In Greece, China Finds an Ally Against Human Rights Criticism», *The New York Times*, 19/6/2017, <https://www.nytimes.com/2017/06/19/world/europe/china-human-rights-greece-united-nations.html>

³² Emmott Robin & Koutantou Angeliki, «Greece blocks E.U. statement on China human rights at U.N.», *Reuters*, 19/6/2017, <https://www.reuters.com/article/us-eu-un-rights-idUSKBN1990FP>

θεωρούν ότι είναι το καταλληλότερο πλαίσιο για μια εποικοδομητική συζήτηση επί των θεμάτων αυτών».³³

Στο εσωτερικό υπήρξαν αντικρουόμενες απόψεις αναφορικά με την στάση που ακολούθησε η χώρα στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Κάποιοι υποστήριξαν ότι «αποτελεί έσχατη ταπείνωση για τη χώρα να ξεπλένει ηθικά αυταρχικά καθεστώτα μόνο και μόνο για να εξυπηρετήσει τα οικονομικά της συμφέροντα».³⁴ Άλλοι θεώρησαν ότι η απόφαση της χώρας μας να μπλοκάρει την δήλωση της ΕΕ αποτελεί πλήγμα για τη διεθνή της εικόνα ως ενός κράτους που υπερασπίζεται τις αρχές του διεθνούς δικαίου και που έχει κερδίσει τη συμπάθεια και την αλληλεγγύη άλλων κρατών σε μια δύσκολη οικονομικά στιγμή. «Δεν μπορείς να περιμένεις αλληλεγγύη, αν δεν την δείχνεις ποτέ! [...] Είναι αφελές να περιφέρεις αυτάρεσκα το δίκαιό σου, με την ελπίδα ότι κάποτε κάτι θα κερδίσεις, όταν ο ίδιος υπονομεύεις τα δίκαια των άλλων στην υφήλιο. Έτσι όμως, αντί για αλληλεγγύη, κάποια δύσκολη στιγμή στο εγγύς μέλλον θα εισπράξεις κάτι χειρότερο από την ίδια την απαξίωση: την απομόνωση και την χλεύη» υπεστήριξε σε άρθρο του ο Δημήτρης Χριστόπουλος πρόεδρος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (FIDH).³⁵

Υπήρξαν όμως και υποστηρικτές της στάσης της Ελλάδος στο εσωτερικό. Υιοθετώντας τα επιχειρήματα του υπουργείου εξωτερικών μίλησαν για ορθή στάθμιση από την Ελλάδα του ευρωπαϊκού και του ελληνικού συμφέροντος και θεώρησαν την ελληνική στάση ρεαλιστική, καθώς «τάσσονταν κατά μιας μη λελογισμένης διατύπωσης επικρίσεων». Έτσι, έψεξαν τους Ευρωπαίους εταίρους για την στοχοποίηση της χώρας προκειμένου αυτοί να εμφανιστούν ως υποστηρικτές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς να συνυπολογίσουν το κόστος της ματαίωσης του διαλόγου ΕΕ-Κίνας εξαιτίας της άμετρης κριτικής τους και το γεγονός ότι «μια τέτοια εξέλιξη δεν θα υπηρετούσε τον σκοπό που διατείνονται ότι προωθούν».³⁶ Άλλοι υποστήριξαν ότι είναι δικαίωμα της Ελλάδας να ακολουθεί ανεξάρτητη,

³³ Smith Helena, «Greece blocks EU's criticism at U.N. of China's human rights record», *The Guardian*, 18/6/2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/18/greece-eu-criticism-un-china-human-rights-record>

³⁴ Ψυχογιός Κ. Δημήτρης, «Έσχατη ταπείνωση» στην εφημερίδα *ΤΑ ΝΕΑ*, 20/6/2017, <http://www.tanea.gr/opinions/all-opinions/article/5453689/esxath-tapeinwsh/>

³⁵ Χριστόπουλος Δημήτρης, «Εξωτερική πολιτική: δικαιώματα ή COSCO» στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 25/6/2017, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=887983>

³⁶ «Η ρεαλιστική θέση της Ελλάδας απάντηση στην επιλεκτική κριτική» στο περιοδικό *Επίκαιρα*, τεύχος 377ο, Αθήνα, (23/6-6/7/2017), σελ.15.

πολυδιάστατη και πολυκεντρική εξωτερική πολιτική, άλλωστε δεν είναι η πρώτη φορά που ένα κράτος-μέλος μπλοκάρει την έκδοση κοινής θέσης των «28» με την οποία δεν συμφωνεί, και κατηγόρησαν την ΕΕ για επιλεκτική άσκηση κριτικής σε κάποιες χώρες και a la carte ευαισθησίες, προκειμένου να προωθηθούν τα επιχειρηματικά και πολιτικά συμφέροντα μεγάλων χωρών.³⁷ Επίσης, θεώρησαν τη δήλωση του ευρωπαϊού διπλωμάτη περί ανέντιμης στάσης της Ελλάδας ως άστοχη, καθώς είναι γνωστό τοις πάσι ότι η εκταμίευση της δόσης συνδέεται μόνο με το κλείσιμο της αξιολόγησης. Και η αξιολόγηση δεν έχει καμία σχέση με το δικαίωμα της Αθήνας να συμφωνήσει ή όχι με μια πρόταση που κατατίθεται σε ένα εντελώς διαφορετικό κοινοτικό πλαίσιο.³⁸ Συνεπώς, υποστηρίχθηκε ότι ο θόρυβος που προκλήθηκε από την επιλογή της Αθήνας να μπλοκάρει τη δήλωση της ΕΕ στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ δεν είναι δικαιολογημένος, μάλιστα η στάση των ευρωπαίων εταίρων και τα δημοσιεύματα των δυτικών ΜΜΕ καταδεικνύουν ότι, έστω και ατύπως, η Ελλάδα αντιμετωπίζεται σαν ένα μη ισότιμο μέλος της ΕΕ, ένα κράτος-μέλος χωρίς τα δικαιώματα που προβλέπουν οι ευρωπαϊκές συνθήκες.

Η Κίνα από την μεριά της χαιρέτισε το μπλόκο της Ελλάδας στη δήλωση της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον ΟΗΕ. Ο εκπρόσωπος τύπου του κινεζικού υπουργείου εξωτερικών Geng Shuang ερωτηθείς σχετικά, κατά την διάρκεια προγραμματισμένης ενημέρωσης δημοσιογράφων στο Πεκίνο δήλωσε πως «εκφράζουμε την εκτίμησή μας προς το εν λόγω κράτος της ΕΕ για την τήρηση της σωστής θέσης». Επιπροσθέτως, εξέφρασε για άλλη μια φορά την άποψη της Κίνας αναφορικά με την ευθύνη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων «Είμαστε αντίθετοι με την πολιτικοποίηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την χρήση θεμάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων χωρών».³⁹ Το Πεκίνο σε συντριπτικό βαθμό απορρίπτει την ευθύνη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την παρέμβαση στο εσωτερικό των κρατών για την υπεράσπισή τους, αφού άλλωστε είναι γνωστό ότι η Κίνα έχει στο εσωτερικό της υπολογίσιμα και σοβαρά προβλήματα, όπως αυτά του Θιβέτ, της

³⁷ Σερραϊός, «Ανθρώπινα Δικαιώματα: Επιλεκτικές ευαισθησίες και χοντρές μπίζνες» στην ιστοσελίδα Στο Κόκκινο, 21/6/2017, <http://www.stokokkino.gr/article/100000000059408/Anthropina-Dikaiomata-Epilektikes-euaisthisies-kai-xontres-mpiznes>

³⁸ Λυγερός Σταύρος, «Ανθρώπινα δικαιώματα και διπλωματικό “μπούλιγκ”» στην ιστοσελίδα SLpress, 26/6/2017, <https://stavroslygeros.gr/ethnika/anthropina-dikaiomata-kai-diplomatiko-bullying/>

³⁹ Emmott Robin & Koutantou Angeliki, «Greece blocks E.U. statement on China human rights at U.N.», Reuters, 19/6/2017, <https://www.reuters.com/article/us-eu-un-rights-idUSKBN1990FP>

εσωτερικής Μογγολίας, του μουσουλμανικού Σινγιάνγκ, ενώ πάντα παραμένει άλυτο το θέμα της Ταϊβάν (περιοχών που ενδεχομένως θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για επεμβάσεις).⁴⁰

Την ίδια στιγμή, σύμφωνα με δημοσίευμα της ιστοσελίδας Global Times του Πεκίνου, Κινέζοι αναλυτές καλωσόρισαν την απόφαση της Ελλάδας ζητώντας ταυτόχρονα πιο δίκαιη αντιμετώπιση και μεγαλύτερη κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υπάρχουν στην Κίνα από την Ευρώπη. Ο Chang Jian, διευθυντής του Κέντρου για τη Μελέτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο πανεπιστήμιο Nankai, παρουσίασε την αντίληψη της Κίνας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εστιάζοντας στη διαφορετική προσέγγιση του ζητήματος από την Δύση. Ο Κινέζος αξιωματούχος ανέφερε χαρακτηριστικά: «Η Κίνα έδωσε μεγαλύτερη προσοχή στην επιβίωση του λαού και στην ανάπτυξη δικαιωμάτων, ενώ οι δυτικές χώρες εστιάζουν περισσότερο στα πολιτικά δικαιώματα και την ελευθερία. Για την Κίνα, τα πιο σημαντικά και επείγοντα ζητήματα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα σχετίζονται με την βελτίωση της ποιότητας ζωής του λαού, κάτι που απαιτεί κοινωνική σταθερότητα, που επιτυγχάνεται με κάποιους κοινωνικούς περιορισμούς». Ενώ πρόσθεσε πως οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν κι αυτές να αντιμετωπίσουν προκλήσεις σχετικά με τις πολιτικές που ακολουθούν για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Λέγοντας ότι: «Οι χώρες που έχουν σταθερότητα απολαμβάνουν πιο “άνετα” τις ατομικές ελευθερίες, ενώ όσες χώρες αντιμετωπίζουν τρομοκρατικές επιθέσεις και προσφυγικά ρεύματα, όπως η Βρετανία και η Γαλλία, έχουν περισσότερους περιορισμούς».⁴¹

Ωστόσο, αυτή δεν είναι η πρώτη φορά που η ΕΕ δεν κρατά ενιαία στάση απέναντι στην Κίνα. Στην προηγούμενη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ τον Μάρτιο του 2016, η Ουγγαρία δεν επέτρεψε στην ΕΕ να προσθέσει το όνομά της στην κοινή δήλωση που εξέφραζε τις ανησυχίες της σχετικά

⁴⁰ Teitt Sarah, «The Responsibility to Protect and China's Peacekeeping Policy», *International Peacekeeping*, τόμος 18, No 3, Routledge, 2011, σσ. 298-312, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533312.2011.563085>

⁴¹ Ruohan Li, «Analysts welcome Greece's block of E.U. statement on China's human rights record», *Global Times*, 18/6/2017, <http://www.globaltimes.cn/content/1052328.shtml>

με τις αναφορές δικηγόρων και ακτιβιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κίνα ότι βασανίστηκαν κατά την προφυλάκιση τους.⁴²

Η εκλογή του Donald Trump στις ΗΠΑ βοήθησε ΕΕ και Κίνα να έρθουν πιο κοντά συμπορευόμενες στον αγώνα για την τήρηση της Συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή και κατά του προστατευτισμού του εμπορίου που προωθεί ο νέος Αμερικανός πρόεδρος. Στο γεγονός αυτό αν συνυπολογίσουμε και το γεγονός ότι η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος επενδυτής και ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ευρώπης μπορούμε να καταλάβουμε γιατί η ΕΕ δυσκολεύεται να υψώσει τη φωνή της ενάντια στην καταστολή της κινεζικής κυβέρνησης κατά των δικηγόρων που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και άλλων ακτιβιστών, ξεχνώντας τον ρόλο της ως υπερασπιστή των φιλελεύθερων δημοκρατικών αξιών. Είναι λοιπόν ηλίθιο φαινότερο ότι η συμμαχία ΕΕ-Κίνας απέναντι στις ΗΠΑ και τα μεμονωμένα εθνικά συμφέροντα κρατών-μελών δυσκολεύουν την ΕΕ να κρατήσει ενιαία στάση απέναντι στις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Κίνας. Συνεπώς, η Κίνα χρησιμοποιώντας την στρατηγική του «διαίρει και βασίλευε», μέσα από το εμπόριο και τις επενδύσεις στην Ευρώπη, έχει καταφέρει να διασπάσει την σύμπνοια των μελών της ΕΕ απέναντι στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁴³

Η Ελλάδα από το 2006 έχει αναβαθμίσει την σχέση της με την Κίνα σε Στρατηγική Εταιρική Σχέση αποβλέποντας στην ανάπτυξη μιας σταθερά εξελισσόμενης, αμοιβαία επωφελούς και πολυεπίπεδης συνεργασίας.⁴⁴ Η χώρα μας αποτελεί κομβικό σημείο για την πρωτοβουλία της Κίνας «Μια Ζώνη, Ένας Δρόμος» («One Belt, One Road»). Η κινεζική Cosco Shipping απέκτησε πέρυσι το 51% των μετοχών του λιμανιού του Πειραιά και στόχος της είναι να κάνει την χώρα μας κεντρική πύλη εισόδου των κινεζικών προϊόντων στην Ανατολική Ευρώπη. Επίσης, ο κινεζικός γίγαντας State Grid αγόρασε το 24% των μετοχών του ΑΔΜΗΕ από τη

⁴² Denyer Simon, «Europe divided, China gratified as Greece blocks E.U. statement over human rights», *The Washington Post*, 19/6/2017, https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/06/19/europe-divided-china-gratified-as-greece-blocks-e-u-statement-over-human-rights/?utm_term=.4e40278f96df

⁴³ Scimia Emanuele, «Ambivalence among E.U. members yields to China on human rights», *Asia Times*, 29/6/2017, <http://www.atimes.com/ambivalence-among-eu-members-yields-china-human-rights/>

⁴⁴ «Διμερείς σχέσεις της Ελλάδος: Κίνα» στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, <http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/china/>

ΔΕΗ.⁴⁵ Μετά τις σημαντικές αυτές κινεζικές επενδύσεις οι συνοελληνικές σχέσεις έχουν εισέλθει σε τροχιά εμβάθυνσης και επέκτασης όχι μόνο στο οικονομικό, αλλά και στο πολιτικό επίπεδο. Ο Κινέζος πρέσβης έχει δηλώσει ότι «το Πεκίνο είναι πρόθυμο για επέκταση της διμερούς συνεργασίας με την Αθήνα εκτός από τα λιμάνια, την ναυτιλία και τον ναυπηγοεπισκευαστικό κλάδο στους τομείς της ενέργειας, των υποδομών μεταφοράς και των τηλεπικοινωνιών. Εξαιρετικές προοπτικές συνεργασίας υπάρχουν επίσης στον τουρισμό, τη γεωργία, το ηλεκτρονικό εμπόριο και τα φαρμακευτικά προϊόντα».⁴⁶ Στο πλαίσιο αυτό ο Έλληνας πρωθυπουργός επισκέφθηκε την Κίνα δυο φορές σε δυο χρόνια με τον Κινέζο πρόεδρο να θεωρεί ότι «η Ελλάδα είναι ο καλύτερος φίλος της Κίνας στην Ευρώπη».⁴⁷ Οι άριστες σχέσεις των δυο χωρών φαίνονται και από το γεγονός ότι η Κίνα ήταν η τιμώμενη χώρα στην 82^η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης τον περασμένο Σεπτέμβριο. Όλα τα παραπάνω κάνουν προφανές λοιπόν ότι το μπλόκο της Ελλάδας στη δήλωση της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Κίνα εγγράφεται και στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης των εθνικών συμφερόντων. Άλλωστε η ΕΕ είναι μια ένωση ανεξαρτήτων κρατών, τα οποία επιδιώκουν να εξυπηρετήσουν το εθνικό τους συμφέρον εντός του πλαισίου των κοινοτικών κανόνων.

Οι κινεζικές επενδύσεις αποτελούν μάνα εξ ουρανού για την χειμαζόμενη από την επταετή οικονομική κρίση Ελλάδα που αντιμετωπίζει την πίεση των διεθνών πιστωτών και την ψυχρή αντιμετώπιση από τους παραδοσιακούς πλούσιους ευρωπαίους εταίρους. Ωστόσο, τέτοιες μεγάλου μεγέθους επενδύσεις έχουν αναπόφευκτα και πολιτικές συνέπειες, οι οποίες στη δεδομένη περίπτωση είναι η στήριξη ενός αυταρχικού μονοκομματικού καθεστώτος, το οποίο ουδεμία σχέση έχει με τις φιλελεύθερες αξίες, την δημοκρατία και το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ευαγγελίζεται η Δύση. Συνεπώς, η Ελλάδα, όπως και άλλες χώρες της ΕΕ, ανάμεσα στο εθνικό συμφέρον και την πολιτική αρχών επιλέγει το πρώτο γιατί αυτό επιβάλλει η επιβίωση εντός του άναρχου διεθνούς συστήματος.

⁴⁵ «Le Monde: Προκάλεσε διπλωματικό σεισμό η Ελλάδα που δεν υπέγραψε για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Κίνα» στην εφημερίδα *TO BHMΑ*, 21/6/2017, <http://vimapress.gr/le-monde-prokalese-diplomatiko-sismo-ellada-pou-den-ypεgrapse-gia-ta-anthropina-dikeomata-stin-kina/>

⁴⁶ Xiaoli Zou, «Κίνα-Ελλάδα: Ο δρόμος του μεταξίου θα φέρει νέες επενδύσεις» στην εφημερίδα *Τα Νέα*, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα, 9-10 Σεπτεμβρίου 2017, σελ.31.

⁴⁷ Λυγερός Σταύρος, «Ανθρώπινα δικαιώματα και διπλωματικό “μπούλιγκ”» στην ιστοσελίδα *SLpress*, 26/6/2017, <https://stavroslygeros.gr/ethnika/anthropina-dikaiomata-kai-diplomatiko-bullying/>

Κεφάλαιο 3^ο: Η περίπτωση της Αιγύπτου

Η Ελλάδα παρά το γεγονός ότι δηλώνει υπέρμαχος της δημοκρατίας, του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί έναν αξιόπιστο σύμμαχο της Αιγύπτου του προέδρου Αλ Σίσι στα διεθνή fora. Η χώρας μας παρά την εξωτερική πολιτική αρχών που διακηρύττει ότι ακολουθεί αποτέλεσε σταθερό υποστηρικτή της Αιγύπτου κατά την προηγούμενη χρονική περίοδο εντός της ΕΕ, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο διακοπής των σχέσεων ανάμεσα σε Βρυξέλλες και Κάιρο με αφορμή τις πολιτικές εξελίξεις στην μεγάλη αραβική χώρα. Η Ελλάδα τάχθηκε υπέρ της διαφύλαξης και προώθησης των σχέσεων ΕΕ-Αιγύπτου, παραβλέποντας το έλλειμμα δημοκρατικών ελευθεριών και τις καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που παρατηρούνται στη γειτονική χώρα θεωρώντας ότι η σταθερότητα της Αιγύπτου αποτελεί βασικό στοιχείο για την σταθερότητα, την ασφάλεια και την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην ανατολική Μεσόγειο.

Η Ελλάδα με επιδέξιους διπλωματικούς χειρισμούς και χρησιμοποιώντας την απειλή του βέτο κατάφερε να μετριάσει την αρχικά σφοδρά επικριτική για την κυβέρνηση του Καΐρου και τις ευθύνες που αυτή έχει για την κατάσταση της χώρας κοινή δήλωση της ΕΕ στην Τρίτη Επιτροπή - Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών και Πολιτιστικών ζητημάτων - της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Η Αθήνα τάχθηκε ευθέως υπέρ της υιοθέτησης μιας πιο εποικοδομητικής στάσης απέναντι στο καθεστώς Αλ Σίσι από την ΕΕ και την διεθνή κοινότητα, θεωρώντας ότι η άσκηση κριτικής ακόμα και η επιβολή κυρώσεων δεν πρέπει να εφαρμόζονται άκριτα και χωρίς να συνυπολογίζονται οι ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης, επιτρέποντας στις αιγυπτιακές αρχές να προβούν στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις, ενώ αποφευχθεί ένα επικίνδυνο σοκ που θα μπορούσε να επηρεάσει την σταθερότητα της χώρας.⁴⁸

Ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Νίκος Κοτζιάς επανειλημμένως σε Συμβούλια Εξωτερικών Υποθέσεων στις Βρυξέλλες στήριξε την προώθηση και εμπάθυνση των σχέσεων ΕΕ-Αιγύπτου παρά τις πιέσεις διάφορων κρατών-μελών της ΕΕ που επιθυμούσαν την εξοντωτική καταδίκη του καθεστώσ Αλ Σίσι για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων θεωρώντας δευτερευούσης σημασίας την εσωτερική σταθερότητα της χώρας αλλά και την περιφερειακή ασφάλεια. Το επιχείρημα που προέβαλε η Αθήνα για να δικαιολογήσει τη στάση της αυτή ήταν ότι «Όταν η

⁴⁸ Sideris Spiros, «Strengthening of Greece – Egypt bilateral relations», *Independent Balkan News Agency*, 17/11/2016, <http://www.balkan.eu.com/strengthening-greece-egypt-bilateral-relations/>

σταθερότητα μιας χώρας κινδυνεύει, απαιτείται πιο παραγωγική προσέγγιση όσον αφορά την κριτική μας. Αν μια χώρα καταρρεύσει δεν θα υπάρχουν ανθρώπινα δικαιώματα για να γίνουν σεβαστά».⁴⁹ Τα δεδομένα στην συγκεκριμένη περίπτωση ήταν απλά αν η Αίγυπτος, με πληθυσμό πάνω από 94 εκατομμύρια, κυλούσε στο χάος, οι σημερινές προκλήσεις - της τρομοκρατίας, του εξτρεμισμού και των προσφυγικών ροών - δεν θα συγκρίνονταν με τίποτα μπροστά σε αυτά που θα μπορούσαν να ακολουθήσουν.⁵⁰ Η αποσταθεροποίηση της Αιγύπτου θα σήμαινε τον αφανισμό κάθε έννοιας δικαιώματος και ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Επομένως, η εσωτερική σταθερότητα στην Αίγυπτο είναι απαραίτητη τόσο για την ύπαρξη ανθρώπινων συνθηκών ζωής, όσο και για την βελτίωση της προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η ελληνική αντίληψη τελικά επικράτησε, έτσι το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στις 6 Μαρτίου του 2017 η ΕΕ αποφάσισε να αλλάξει στάση απέναντι στην Αίγυπτο και από μια συνεχόμενη αρνητική στάση πέρασε σε μια θετική, αρχίζοντας να εξετάζει με ποιους τρόπους και μεθόδους μπορούσε να αναπτύξει τις σχέσεις της ΕΕ με την Αίγυπτο, αντιλαμβανόμενη ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση ισχύει το αρχαίο ρητό «το μη χείρον βέλτιστον».⁵¹ Η συνεργασία ΕΕ-Αιγύπτου κρίθηκε απαραίτητη για τη σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής, την αντιμετώπιση της ισλαμικής τρομοκρατίας και τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Ωστόσο, η συνεργασία αυτή δεν σήμαινε την εξάλειψη των αιτιών άσκησης κριτικής της ΕΕ προς την Αίγυπτο στα διεθνή fora, καθώς η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη συγκεκριμένη χώρα δεν ανταποκρίνεται πάντοτε στα ευρωπαϊκά πρότυπα, αλλά αποτέλεσε έναν ακόμα μοχλό πίεσης για την ίδια την ΕΕ προς την αιγυπτιακή κυβέρνηση ώστε να βελτιώσει τις

⁴⁹ Λυγερός Σταύρος, «Ανθρώπινα δικαιώματα και διπλωματικό “μπούλιγκ”» στην ιστοσελίδα *SLpress*, 26/6/2017, <https://stavroslygeros.gr/ethnika/anthropina-dikaiomata-kai-diplomatiko-bullying/>

⁵⁰ «Στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων ο Ν. Κοτζιάς-Επί τάπητος οι σχέσεις Ε.Ε. με Αίγυπτο» στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 6/3/2017, <http://www.kathimerini.gr/899151/article/epikairothta/politikh/sto-symvoylio-e3wterikwn-ypo8esewn-o-n-kotzias---epi-taphtos-oi-sxeseis-ee-me-aigypto>

⁵¹ «Νέα πολιτική για Αίγυπτο ζητεί από ΕΕ ο Κοτζιάς» στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 7/3/2017, <http://www.kathimerini.gr/899272/article/epikairothta/politikh/nea-politikh-gia-aigypto-zhte-i-apo-ee-o-kotzias>

επιδόσεις της στα ζητήματα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ενίσχυσης των δημοκρατικών θεσμών.⁵²

Παρόλα αυτά, η στήριξη της Ελλάδας προς την Αίγυπτο δεν συνδέεται μόνο με την εξυπηρέτηση του ευρωπαϊκού συμφέροντος, αλλά και την εξυπηρέτηση ευρύτερων γεωπολιτικών συμφερόντων της χώρας μας στην περιοχή. Η Αίγυπτος αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό εταίρο της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια. Αφενός στο πλαίσιο των προσπαθειών, επί τη βάση του διεθνούς δικαίου, για την οριοθέτηση των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών στη Μεσόγειο, αφετέρου στα τριμερή σχήματα συνεργασίας - περιφερειακού διαλόγου: Ελλάδος – Κύπρου - Αιγύπτου και Ελλάδος – Κύπρου – Ισραήλ που έχει σχηματίσει η Αθήνα στο πλαίσιο των στρατηγικών συμμαχιών της χώρας για την προώθηση των συμφερόντων της στην περιοχή, συμβάλλοντας ταυτόχρονα ουσιαστικά στην ειρήνη, την ασφάλεια, τη σταθερότητα στην ανατολική Μεσόγειο και την περιφερειακή συνεργασία. Επιπλέον, εξαιρετικής σημασίας είναι η συμμαχία Ελλάδος – Αιγύπτου όσον αφορά την σχέση μας με την Τουρκία, καθώς μετά την αποτυχημένη ανάμειξη της Άγκυρας στα εσωτερικά της Αιγύπτου με την στήριξη των Αδελφών Μουσουλμάνων και την μη αποδοχή του καθεστώσ Αλ Σίσι οι σχέσεις των δυο χωρών έχουν ψυχρανθεί με αποτέλεσμα η Αίγυπτος να αποτελεί ένα σημαντικό εταίρο της Αθήνας απέναντι στην τουρκική προκλητικότητα στην περιοχή. Επιστέγασμα της αγαστής συνεργασίας μεταξύ Αθήνας και Καΐρου αποτέλεσε τον Ιούνιο του 2017 η ανάληψη της διπλωματικής εκπροσώπησης της Αιγύπτου στο Κατάρ από την Ελλάδα μετά την ρήξη των σχέσεων μεταξύ των δυο αραβικών κρατών.

Συνεπώς, η επιλογή της Ελλάδας να ασκήσει ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική ακολουθώντας εθνική στρατηγική στο ζήτημα της Αιγύπτου διαφοροποιούμενη από την στείρα πολιτική αρχών που επιθυμεί να επιβάλλει η ΕΕ εναπόκειται στο γεγονός ότι η χώρα μας όπως κάθε άλλη χώρα χαράσσει την εξωτερική πολιτική της ρεαλιστικά προτάσσοντας την εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος έναντι της πολιτικής αρχών της οποίας η απαρέγκλιτη εφαρμογή μπορεί να είναι επιζήμια για τα συμφέροντα της χώρας.

⁵² «Η ρεαλιστική θέση της Ελλάδας απάντηση στην επιλεκτική κριτική» στο περιοδικό *Επίκαιρα*, τεύχος 377ο, Αθήνα, (23/6-6/7/2017), σελ.15.

Επίλογος: Συμπεράσματα

Το υπουργείο εξωτερικών διακηρύττει στην ιστοσελίδα του ότι: «Η ελληνική εξωτερική πολιτική είναι ταγμένη να υπηρετεί το εθνικό συμφέρον».⁵³ Ωστόσο, ανατρέχοντας στη δήλωση του υπουργείου αναφορικά με την θέση της Ελλάδας στους διεθνείς οργανισμούς διαβάζει κανείς ότι: «Η παρουσία της Ελλάδας στα διεθνή fora έχει σημαντική ιστορική διάσταση (ιδρυτικό μέλος ΟΗΕ, παλαιό μέλος ΕΕ και ΝΑΤΟ) και προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία, καθότι βασικό συστατικό της εξωτερικής πολιτικής της είναι ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που αποτελούν τα θεμέλια της διεθνούς κοινότητας».⁵⁴

Στις δηλώσεις του υπουργείου διαπιστώνουμε ένα παράδοξο τον συνδυασμό του εθνικού συμφέροντος με το διεθνές δίκαιο το οποίο μας προκαλεί εύλογα ερωτήματα. Πώς είναι δυνατόν από την μια μεριά η ελληνική εξωτερική πολιτική να είναι ταγμένη να υπηρετεί το εθνικό συμφέρον και από την άλλη το βασικό συστατικό της εξωτερικής πολιτικής της στους διεθνείς οργανισμούς να είναι ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Μπορούν να συνδυαστούν αυτά τα δυο και τι συμβαίνει όταν έρχονται σε σύγκρουση; Στο διεθνές σύστημα κυριαρχεί το εθνικό συμφέρον και το διεθνές δίκαιο έρχεται να θέσει κάποιους κανόνες για την προστασία των πιο αδύναμων έναντι των ισχυροτέρων δρώντων του διεθνούς συστήματος. Όταν το διεθνές δίκαιο συμπίπτει με το εθνικό συμφέρον οι κυβερνήσεις γίνονται οι καλύτεροι υπερασπιστές του. Όταν όμως το εθνικό συμφέρον έρχεται σε σύγκρουση με το διεθνές δίκαιο τι γίνεται, ποιος υπερισχύει; Η απάντηση είναι απλή το εθνικό συμφέρον υπερισχύει του διεθνούς δικαίου. Συνεπώς, διακρίνουμε μια υποκρισία στον ισχυρισμό ότι το βασικό συστατικό της εξωτερικής πολιτικής μας στους διεθνείς οργανισμούς είναι ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι περιπτώσεις της Κίνας και της Αιγύπτου που αναλύσαμε στην παρούσα εργασία αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα της υποκρισίας της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία μπροστά στην εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος παρέχει αμέριστη στήριξη στις δυο αυτές χώρες στα διεθνή fora που είναι μέλος παρά τις καταγγελίες εις βάρος τους για καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο

⁵³ «Εξωτερική Πολιτική» στην ιστοσελίδα του *Υπουργείου Εξωτερικών*, <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/>

⁵⁴ «Η Ελλάδα στους Διεθνείς Οργανισμούς» στην ιστοσελίδα του *Υπουργείου Εξωτερικών*, <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/>

εσωτερικό τους. Ωστόσο, όπως είδαμε η Ελλάδα δεν είναι η μόνη χώρα του διεθνούς συστήματος που ακολουθεί την τακτική δυο μέτρων και δυο σταθμών στον τομέα του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εδώ όμως τίθεται το ερώτημα γιατί τα κράτη έχουν αυτή την υποκριτική στάση απέναντι στο διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έφερε την επικράτηση του φιλελευθερισμού. Κυρίαρχο ρόλο στη νέα παγκόσμια τάξη παίζουν οι αρχές της δημοκρατίας, του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εισιτήριο για την είσοδο στη νέα παγκόσμια τάξη αποτέλεσε ο σεβασμός, έστω και φαινομενικά, του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επομένως, εάν τα κράτη επιθυμούν να δρέπουν τα οφέλη της νέας παγκόσμιας τάξης θα πρέπει να διακηρύττουν ότι σέβονται τους κανόνες της και να υπερασπίζονται τις αρχές της, οι οποίες άλλωστε αποτελούν τα θεμέλια της διεθνούς κοινότητας. Η Ελλάδα αποτελώντας ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ, παλαιό μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ και όντας μέλος σε όλα τα διεθνή fora πολυμερούς συνεργασίας δεν μπορεί παρά να δηλώνει πίστη στις αρχές της διεθνούς κοινότητας.

Στην πράξη όμως το διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν απλά ένα εργαλείο στα χέρια της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και ο σεβασμός τους είναι προσχηματικός. Η Ελλάδα τα χρησιμοποιεί κατά το δοκούν για να υπερασπιστεί τα εθνικά συμφέροντα στο Αιγαίο και την Κύπρο έναντι της Τουρκίας, στην Βόρειο Ήπειρο έναντι της Αλβανίας και αλλού, αλλά αδιαφορεί γι' αυτά όταν το εθνικό συμφέρον επιτάσσει τη συμμαχία με το Ισραήλ, ξεχνώντας το δίκαιο των Παλαιστινίων, τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Ισραήλ και τις αποφάσεις του ΟΗΕ, ή την εμβάθυνση των σχέσεων με χώρες όπως η Αίγυπτος, το Αζερμπαϊτζάν ή την Κίνα που κατηγορούνται για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Επιπλέον, η εσωτερική κοινή γνώμη παίζει σημαντικό ρόλο στην χάραξη της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας. Η επικράτηση των φιλελεύθερων αξιών μετά τον Ψυχρό Πόλεμο έχει αυξήσει την δύναμη της κοινωνίας των πολιτών. Επίσης, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο έχουν επιτρέψει την αστραπιαία μετάδοση εικόνας και πληροφοριών από κάθε γωνιά του πλανήτη επιτρέποντας στους πολίτες να έχουν άμεση ενημέρωση για τα τεκταινόμενα σε όλο τον κόσμο με συνέπεια την

ευαισθητοποίηση των πολιτών μπροστά σε παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών ενάντια σε αυτές. Οι ενεργοί πολίτες των δυτικών χωρών δεν μπορούν να στηρίξουν κυβερνήσεις που δεν σέβονται το διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα οπότε οι πολιτικοί φοβούμενοι τη λαϊκή δυσαρέσκεια φοράνε το προσωπίο του ανθρωπισμού και γίνονται υποστηρικτές του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ώστε να τέρπουν τα αυτιά του εσωτερικού τους ακροατηρίου.

Εν κατακλείδι, διαπιστώνουμε ότι το διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν απλά ένα εργαλείο, ένα, ωστόσο, από τα πολλά που χρησιμοποιούνται στην άσκηση της διεθνούς πολιτικής και χρησιμοποιείται ανάλογα με τον συσχετισμό δυνάμεων της κάθε περίπτωσης. Ωστόσο, τα κράτη και άλλες μονάδες του διεθνούς συστήματος αναγκάζονται να δηλώνουν υποκριτικά τον σεβασμό και την πίστη τους σε αυτά διότι θεωρούνται απαραίτητα για την δημόσια παρουσία τους.

Βιβλιογραφία

Ξένη

- ❖ Charvet John & Kaczynska-Nay Elisa, *The Liberal Project and Human Rights: Theory and Practice of a New World Order*, Cambridge University Press, Λονδίνο, 2008.
- ❖ Jackson Robert-Sorensen Georg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων: Η Σύγχρονη Συζήτηση*, Gutenberg, Αθήνα, 2006.
- ❖ Ignatieff Michael, *Τα ανθρώπινα δικαιώματα ως πολιτική και ως ειδωλολατρία*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2002.
- ❖ Ishay R. Micheline, *Η ιστορία των δικαιωμάτων του ανθρώπου: Από την αρχαιότητα ως την εποχή της παγκοσμιοποίησης*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2008.
- ❖ Munkler Henfried, «Η ανάγκη επέμβασης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για την κατάπαυση των εμφυλίων πολέμων» στο *Οι νέοι πόλεμοι: Νέοι εχθροί και νέες μορφές πολέμου*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2003, σσ. 161-167.
- ❖ Walzer Michael, *Δίκαιοι και άδικοι πόλεμοι*, εκδ. Ιωλκός, Αθήνα, 2008.
- ❖ Xiaoli Zou, «Κίνα-Ελλάδα: Ο δρόμος του μεταξιού θα φέρει νέες επενδύσεις» στην εφημερίδα *Τα Νέα*, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα, 9-10 Σεπτεμβρίου 2017, σελ.31.

Ελληνική

- ❖ Δουζίνας Κώστας, *Το τέλος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2006.
- ❖ Δουζίνας Κώστας, *Ριζοσπαστική πολιτική και νομική φιλοσοφία: Δικαιώματα, αυτοκρατορία, κοσμοπολιτισμός*, εκδ. Νήσος, Αθήνα, 2012.
- ❖ Τσάκωνας Ι. Παναγιώτης (επιμ.), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Μια συνολική προσέγγιση*, Τόμος Α΄, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003.
- ❖ Χατζηβασιλείου Ευάνθης, «Μεταβάσεις: Από τον Ψυχρό Πόλεμο στην νέα εποχή» στο *Η Ελλάδα στον κόσμο της: Μεταξύ ρεαλισμού και ανεδαφικότητας στο διεθνές σύστημα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2016, σσ. 21-44.
- ❖ Χειλά Ειρήνη, «Στόχοι, αντιλήψεις και προτεραιότητες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής: Η περίπτωση της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη» στο

Τριάντα Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974-2004, εκδ. Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα, 2005, σσ. 141-162.

- ❖ «Η ρεαλιστική θέση της Ελλάδας απάντηση στην επιλεκτική κριτική» στο περιοδικό *Επίκαιρα*, τεύχος 377^ο, Αθήνα, (23/6-6/7/2017), σελ.15.

Διαδίκτυο

Ξένα

- ❖ Benning F. Joseph, «Cosmopolitanism», *Encyclopedia Britannica*, <http://www.britannica.com/topic/cosmopolitanism-international-relations>
- ❖ Cumming-Bruce Nick & Sengupta Somini, «In Greece, China Finds an Ally Against Human Rights Criticism», *The New York Times*, 19/6/2017, <https://www.nytimes.com/2017/06/19/world/europe/china-human-rights-greece-united-nations.html>
- ❖ Denyer Simon, «Europe divided, China gratified as Greece blocks E.U. statement over human rights», *The Washington Post*, 19/6/2017, https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/06/19/europe-divided-china-gratified-as-greece-blocks-e-u-statement-over-human-rights/?utm_term=.4e40278f96df
- ❖ Doyle Michael, «Liberalism and World Politics» στο *The American Political Science Review*, Vol. 80, No. 4, (Δεκέμβριος 1986), σσ. 1151-1169. <http://www.ir.rochelleterman.com/sites/default/files/doyle%201986.pdf>
- ❖ Emmott Robin & Koutantou Angeliki, «Greece blocks E.U. statement on China human rights at U.N.», *Reuters*, 19/6/2017, <https://www.reuters.com/article/us-eu-un-rights-idUSKBN1990FP>
- ❖ Ruohan Li, «Analysts welcome Greece’s block of E.U. statement on China’s human rights record», *Global Times*, 18/6/2017, <http://www.globaltimes.cn/content/1052328.shtml>
- ❖ Scimia Emanuele, «Ambivalence among E.U. members yields to China on human rights», *Asia Times*, 29/6/2017, <http://www.atimes.com/ambivalence-among-eu-members-yields-china-human-rights/>
- ❖ Sideris Spiros, «Strengthening of Greece – Egypt bilateral relations», *Independent Balkan News Agency*, 17/11/2016, <http://www.balkaneu.com/strengthening-greece-egypt-bilateral-relations/>
- ❖ Smith Helena, «Greece blocks EU’s criticism at U.N. of China’s human rights record», *The Guardian*, 18/6/2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/18/greece-eu-criticism-un-china-human-rights-record>
- ❖ Teitt Sarah, «The Responsibility to Protect and China’s Peacekeeping Policy», *International Peacekeeping*, τόμος 18, No 3, Routledge, 2011, σσ. 298-312, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533312.2011.563085>

Ελληνικά

- ❖ «Εξωτερική Πολιτική» στην ιστοσελίδα του *Υπουργείου Εξωτερικών*, <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/>
- ❖ «Η Ελλάδα στους Διεθνείς Οργανισμούς» στην ιστοσελίδα του *Υπουργείου Εξωτερικών*, <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/>
- ❖ «Ανθρώπινα δικαιώματα» στην ιστοσελίδα της *Ευρωπαϊκής Ένωσης*, https://europa.eu/european-union/topics/human-rights_el
- ❖ Βαρβιτσιώτη Ελένη, «Βέτο της Αθήνας σε κοινή δήλωση της Ε.Ε. για την Κίνα» στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 20/6/2017, <http://www.kathimerini.gr/914645/article/epikairothta/politikh/veto-ths-a8hnas-se-koinh-dhlwsh-ths-ee-gia-thn-kina>
- ❖ Γκαβέας Δημοσθένης, «Reuters: Η Ελλάδα μπλόκαρε καταδικαστική δήλωση της Ε.Ε. για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Κίνα. Αντιδράσεις από Ευρωπαίους διπλωμάτες» στην ιστοσελίδα *HuffpostGreece*, 18/6/2017, http://www.huffingtonpost.gr/2017/06/18/politiki-diethnes-i-ellada-mplokare-katadikastiki-dilosi-tis-ee-gia-ta-anthropina-dikaiomata-stin-kina_n_17194108.html
- ❖ Λυγερός Σταύρος, «Ανθρώπινα δικαιώματα και διπλωματικό “μπούλιγκ”» στην ιστοσελίδα *SLpress*, 26/6/2017, <https://stavroslygeros.gr/ethnika/anthropina-dikaiomata-kai-diplomatiko-bullying/>
- ❖ Μαράκης Αλέξανδρος, «Η Ελλάδα μπλόκαρε δήλωση της Ε.Ε. για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Κίνα» στην ιστοσελίδα *ΣΚΑΙ*, 18/6/2017, <http://www.skai.gr/news/greece/article/349012/i-ellada-blokare-dilosi-tis-ee-gia-ta-anthropina-dikaiomata-stin-kina/#ixzz4lwpl1dKd>
- ❖ Μαράκης Αλέξανδρος, «Η Ελλάδα αναλαμβάνει την εκπροσώπηση της Αιγύπτου στο Κατάρ μετά τη ρήξη» στην ιστοσελίδα *ΣΚΑΙ*, 5/6/2017, <http://www.skai.gr/news/greece/article/348011/i-ellada-analamvanei-tin-ekprosopisi-tis-aiguptou-sto-katar-meta-ti-rixi/#ixzz4m37qVm00>
- ❖ Νέδος Βασίλης, «Την εκπροσώπηση της Αιγύπτου στο Κατάρ αναλαμβάνει η Ελλάδα» στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 5/6/2017, <http://www.kathimerini.gr/912612/article/epikairothta/politikh/thn-ekproswphsh-ths-aigypou-sto-katar-analamvanei-h-ellada>
- ❖ Σερραίος, «Ανθρώπινα Δικαιώματα: Επιλεκτικές ευαισθησίες και χοντρές μπίζνες» στην ιστοσελίδα *Στο Κόκκινο*, 21/6/2017, <http://www.stokokkino.gr/article/100000000059408/Anthropina-Dikaiomata-Epilektikes-euasthisies-kai-xontres-mpiznes>
- ❖ Χριστόπουλος Δημήτρης, «Εξωτερική πολιτική: δικαιώματα ή COSCO» στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 25/6/2017, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=887983>

- ❖ Ψυχογιός Κ. Δημήτρης, «Έσχατη ταπείνωση» στην εφημερίδα *ΤΑ ΝΕΑ*, 20/6/2017, <http://www.tanea.gr/opinions/all-opinions/article/5453689/esxath-tapeinwsh/>
- ❖ «Le Monde: Προκάλεσε διπλωματικό σεισμό η Ελλάδα που δεν υπέγραψε για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Κίνα» στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 21/6/2017, <http://vimapress.gr/le-monde-prokalese-diplomatiko-sismo-ellada-pou-den-ypegrapse-gia-ta-anthropina-dikeomata-stin-kina/>
- ❖ Newsroom, «"Μπλόκο" της Ελλάδας σε κοινή δήλωση της Ε.Ε. κατά της Κίνας-Ο ρόλος της COSCO» στην ιστοσελίδα *CNN Greece*, 18/6/2017, <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/85442/mploko-tis-elladas-se-koini-dilosi-tis-ee-kata-tis-kinas-o-rolos-tis-cosco>
- ❖ Newsroom, «Απάντηση της Ελλάδας για το μπλόκο στη δήλωση της Ε.Ε. για την Κίνα» στην ιστοσελίδα *CNN Greece*, 18/6/2017, <http://www.cnn.gr/news/politiki/story/85462/apantisi-tis-elladas-gia-to-mploko-sti-dilosi-tis-ee-gia-tin-kina>
- ❖ Newsroom, «Η Κίνα χαιρετίζει το ελληνικό «μπλόκο» στην ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα» στην ιστοσελίδα *CNN Greece*, 19/6/2017, <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/85518/h-kina-xairetizei-to-elliniko-mploko-stin-ee-gia-ta-anthropina-dikaiomata>
- ❖ «Στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων ο Ν. Κοτζιάς-Επί τάπητος οι σχέσεις Ε.Ε. με Αίγυπτο» στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 6/3/2017, <http://www.kathimerini.gr/899151/article/epikairothta/politikh/sto-symvolylio-e3wterikwn-yποθεσεων-o-n-kotzias---epi-taphtos-oi-sxeseis-ee-me-aigypto>
- ❖ «Νέα πολιτική για Αίγυπτο ζητεί από ΕΕ ο Κοτζιάς» στην εφημερίδα *Καθημερινή*, 7/3/2017, <http://www.kathimerini.gr/899272/article/epikairothta/politikh/nea-politikh-gia-aigypto-zhtei-apo-ee-o-kotzias>